

grimassen makend tegen een volwassene, waarbij ze niet volkomen zich zelf zijn.

Hals is Middeleeuwer (zooals de Middeleeuwsche krijgsman, naar ons hedendaagsch begrip, was) met sterkere passies: meer strijd lust tegenover het manlijk en dierlijker geslachtsdrift tegenover het vrouwelijk geslacht; en bij wien voor andere dingen weinig plaats was.

Hals' leeg innerlijk leven openbaart zich het zuiverst in zijn lach, die een zinnelijk-lichamelijke lach is, de reflex-beweging op gevoel van lichamelijk welvaren; de lach van het jonge gezonde lichaam, dat zich bewust daarvan is, maar welks bewustzijn niet veel verder strekt. Het kan geen toeval wezen, geen speling van het Noodlot, dat hij meest — aan kinderen en volwassenen met gelijke vrijgevigheid — een onbeulligen, botten, breeden boerelach geeft, een lach zonder zin; zinloos, soms op het zinnelooze, het imbeciele af.

Zóó eenzijdig-partijdig gaat het Lot niet te werk. De keuze van den schilder-zelf spreekt een woordje mee, en zijn eigen intelligentie het eerste en grootste woord. Vandaar, dat de wezenlooze lach van het piep-jonge kind (zooals op de Min met het Kind, te Berlijn) hem zoo buitengewoon goed afging.

Men mag er Hals van verdenken, de lichamelijke „gezonde vormen” te hebben overdreven en tegenover de rest (in zijn schatting: de poovere rest) zijn oogen te hebben geloken (behalve bij de charmante Isabella Coymans met de roos!).

De lach bij Steen is een geestelijke lach, de lach der geestelijke gezondheid, bestaanbaar in een tenger gestel; de lach — van kinderen en volwassenen — meest in hun beste momenten, de momenten, waarop hun goedheid, als uit een haren des overvloeds, gul wordt uitgestort (het zelfportret, als gitaarspeler; de waard op het Hanengevecht; de moeder op de Driekoningengefesten); de gemeenschapslach van vrienden onder elkaar, óók (zooals op de Dorpsschool in het Dublin museum) als een meisje grinnikt om de straf, die een kameraadje krijgt.

Bij Hals denkt men aan blakende gezondheid; bij Steen aan bezonken geluk.

„Gezondheid is een groote schat,” vond Boerhave. Dat is ze ongetwijfeld. Doch niet wat wij gemeen hebben met de dieren, is ons hoogste goed, maar wat ons van hen onderscheidt en boven hen verheft.

Martha, de zuster van Maria, had niet het beste deel gekozen. In anderen zin heeft ook Hals niet „het beste deel gekozen.”

Terborch is een leerling van Hals, die in Hals niet alleen zijn technischen meester, maar ook zijn geestverwant heeft gevonden. In vele opzichten is Terborch een tweede editie van Hals, met wien hij, in zijn vrij onwankel-